

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №88
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«08» қыркүйекке 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «07» қыркүйек күні 21 сағаттан «08» қыркүйек күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 07.09.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Серлибаева Ж.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «08» қыркүйекке
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 20-25 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 22-27, кей жерлерде 19 градус жылы.
Теріскей Алатау	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 23-28, кей жерлерде 20 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күндіз кей жерлерде аздаған өткінші жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 16-21 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 6-11, күндіз 14-19 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,2-1,0 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-шығысқа ауысады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 23-28 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,2-1,0 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-шығысқа ауысады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 23-28 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 17-22 градус жылы.
Өгем жотасы	Өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, күндіз 27-32 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан, шығыстан жел соғады, күші 9-14, м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 23-28 градус жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 7, күндіз 20-25 жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 18, күндіз 27-32 жылы.
Қазақстандық Алтай	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 18 жылы, күндіз 17-22, кей жерлерде 25-30 жылы.

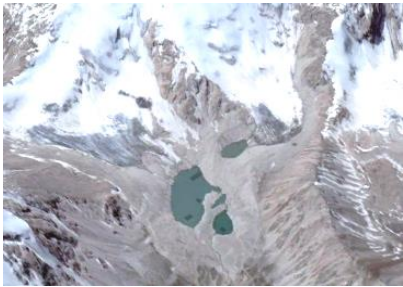
2022 жылғы 07 қыркүйектегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды: Кіші Алматы өзені – Сарысай және Медеу Гб-де 1 см-ге; Проходная өзені сағасында орналасқан ГБ-де 1 см-ге. Үлкен Алматы көлінің су деңгейі 8 см-ге көтерілді. Таулардағы температуралық фон 8°C -дан 23°C -ға дейінгі жылу диапазонында сақталады. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 4723 м биіктікте орналасқан.

Білімқұмарлар үшін селдер туралы мәліметтер

Тарихи анықтама

1982 жылы 8 қыркүйекте Сарықан өзені алабында (Жетісу Алатауы) сел қалыптасты. Бұл селдің табиғатын Қазақ гидрометқызметі зерттеді (Қазақ ғылыми-зерттеу гидрометеорологиялық институты сел гидрографиялық партиясымен бірлесіп). Селдің пайда болу себебі мұздық тілінде 3225 м биіктікте орналасқан Көккөл көлінің ішінара ақтарылу нәтижесінде болды (жоғарғы сурет). Бұрын ағын көлден мұзды, тоңды мореналық топырақтардан құралған жер асты үңгірі арқылы өтіп жатты. Мұз жиынтығының ішінара құлауы нәтижесінде жер асты үңгірі бітеліп, көлдегі су деңгейі көтерілді. Термикалық (жылу) және гидростатикалық факторлардың әсерінен жер асты үңгірінің ашылуы және одан кейін судың төгілуі болды. Жарылған су тасқыны шығыны $150 \text{ м}^3/\text{с}$ шамасында болды. Ұзындығы 1100 м жер телімінде шығыны $290 \text{ м}^3/\text{с}$ тасындысу селі пайда болды, ол кейіннен ұзындығы 3800 м болатын келесі тиісті жер телімінде өшті. Кейіннен сел үдерісі орташа еңісі 12° болатын ежелгі моренаның алдыңғы бөлігінде дамыды. Нәтижесінде ұзындығы 2800 м, орташа көлденең қимасы 540 м^2 және көлемі 1,55 млн м^3 болатын ойыс пайда болды. Ойыстан шыққан кезде сел массасының тығыздығы $2190 \text{ кг}/\text{м}^3$ болатын, балшық тас селдің максималды шығыны $1425 \text{ м}^3/\text{с}$ құрады. Ойыстан төрт шақырым жерде селдің шығыны $2300 \text{ м}^3/\text{с}$ дейін, ал сел массасының тығыздығы $2294 \text{ кг}/\text{м}^3$ дейін өсті. Бұдан әрі аңғар еңісінің азаюы салдарынан сел жүру үдерісі бәсеңдеді, бұл селдің Сарқанд қаласына дейін қозғалу жолында көлемі 1,8 млн м^3 және 0,3-0,7 м қабаты бар сел

массасының шөгуіне алып келді. Сарқанд қаласына кіре берісте селдің шығыны $300 \text{ м}^3/\text{с}$ құрады. Селдің аялдамасы қаладан 2 км төмен орналасқан. Тоқтаған сел массасында өлшемі 20 см-ден асатын тастар жоқ. Сел ірі болып саналады, бірақ сел қауіптілігі туралы уақытылы хабарлаудың арқасында ешкім зардап шеккен жоқ. Мұнда ежелгі селдер үлкенірек болды (төменгі сурет).

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "07" қыркүйекке

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м³/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лай- лылық
				Макс. 06.09	Мин. 07.09	08 ч. 07.09	День 06.09	Ночь 07.09	Ср. 06.09	08 ч. 07.09	Ср. 06.09	Макс. 06.09	08 ч. 07.09		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	13.7	8.6										*
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			8.0			261	258	0.44	0.53	0.18	-2	*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			10.0			608	610	0.82	1.11	1.11	0	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	23.8	13.2										*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			17.0			268	266	1.98	2.20	1.86	+1	*
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			21.0			106	103				+1	*
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			21.0			47	47	0.08	0.08	0.08	0	*
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			18.0			188	188	1.51	1.51	1.51	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			20.0			244	244				0	*
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			12.0			314	313	2.75	2.89	2.61	0	*
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			15.0			280	273				-11	*
12	Құмбел	Устье ГБ	2150			14.0			70	70				0	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			20.0			277	277	1.84	1.93	1.83	+1	*
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			20.0			207	207	0.65	0.65	0.65	0	*
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			23.0			281	280	4.65	4.75	4.56	0	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			19.0			92	92	0.25	0.26	0.26	-1	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			22.0			210	210				0	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			20.0			305	303				-1	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	20.0	10.4	15.0			878	883				+9	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

**Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«08» қыркүйекке 2022 ж.**

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Маусымдық қар сызығы жоқ. 3900 м қар дақтары жатыр. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты мұздықтардың еруі ұлғайды. Топырақтың ылғалдануы критериалды мәннен төмен. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Күнгей Алатауы	
	Теріскей Алатауы	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Ауа температурасының жоғарылауына байланысты мұздықтардың еруі ұлғайды. Күндіз кей жерлерде аздаған өткінші жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Ауа температурасының жоғарылауына байланысты мұздықтардың еруі ұлғайды. Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,2-1,0 мм), найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Ауа температурасының жоғарылауына байланысты мұздықтардың еруі ұлғайды. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Ауа температурасының жоғарылауына байланысты мұздықтардың еруі ұлғайды. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.